

COMPANIA ELÈCTRICA DHARMA, TREBALLAR I DUR LA CONTRÀRIA

L'eufòria és no claudicar

Després de l'homenatge que la Companyia Elèctrica Dharma va dedicar al desaparegut Esteve Fortuny, el grup es planteja ara fer-ne balanç i mirar com continuar. «Buscar l'eufòria en el treball i en el fet de seguir portant la contrària», en diuen ells. I aquesta eufòria vol dir, també, no claudicar.

Jordi Bilbeny

L'Elèctrica Dharma ha creat, durant onze anys, pouant en l'essència mateixa del carrer i de la màgia, en el moll de l'os de la puresa de la melodia popular, un so propi i exportable. Els seus deu elapès prou que ho evidencien. Ara, cal afegir-hi el nou disc en homenatge a l'Esteve Fortuny, que van presentar dijous 12 de març al Palau de la Música Catalana. Però també cal afegir-hi l'interrogant de la seva continuïtat com a grup musical, després d'aquesta desaparició. En parlem a ca seva, al Barri de Sants, amb Carles Vidal i els tres germans Fortuny,

Josep, Joan i Lluís. Cares llargues, amb un petit somriure de benvinguda, esmorteït i dòcil.

—*Les primeres notícies vostres que corren en el món de la música són les del grup La Roda, formada per tres germans de Fortuny.*

—La Roda neix a l'època de l'efervescència dels conjunts. En Joan encara anava amb pantalons curts. Era un conjunt molt incipient, a l'època en què aquí hi havia Els Dracs, Los Salvajes o Els Sírex, i tota aquesta mena de conjunts. Nosaltres érem un grup que ja fèiem versions dels Beatles i coses més aviat pop en català, i recollíem tota la influència de la música folk. ¡Parlem d'edats de catorze, tretze i

dotze anys! Fèiem actuacions als casals de per allà a Horta i el Guinardó, i no sortíem de matinals d'aquestes. Però d'això, de La Roda a La Dharma hi ha un lapsus en què més que dedicar-nos a la música d'una manera directa, ens educàvem per ser *hippies*, que era el més important en aquella època. Fèiem cuiró, vam anar deixant progressivament els estudis i vam anar a viure tots junts en una comuna. Tot això era l'important.

—*¿Però, i la música com hi lliga?*

—Home, anava tot lligat. I potser en aquest cas, a partir del roc, hi anava més lligat que en cap altre moment. Portar els cabells llargs i tocar guitarres elèctriques era una sola postura. La

Companyia Elèctrica Dharma: «Hi ha un sector de crítica que sempre se'ns ha carregat sistemàticament».

que un rebuig és un gir cap a la cultura pròpia. Sí, sí que pot ser una conseqüència de no deixar-se enlluernar massa pel que venia de fora.

—Som a l'any 75 i ja en fa un que funcioneu com a Elèctrica Dharma. Us presenteu a les «15 Horas de Música Pop Ciudad de Burgos». ¿Què suposa aquest festival per a vosaltres?

—Ui, això, de fet, va ser el nostre reconeixement. Acabàvem de fer *L'Oucomballa* i el vam tocar per primera vegada. En aquest festival va ser quan es va notar que nosaltres teníem un estil molt separat de tots els altres grups. I és curiós, perquè vam triomfar primer a l'Estat Espanyol que a Catalunya.

—La premsa espanyola del moment va remarcar «el bajo nivel nacional y el alto nivel, por contra, de las tres formaciones catalanas» (grans rialles), que eren Iceberg, l'Orquestra Mirasol i vosaltres.

—Has de comptar que en aquest festival encara vivia Franco. Encara duem gravats els títols: «La cochambre nos visita».

—¿La cochambre?

—La ronya, suposem que seria en català. La ronya, els pèls i tot això. En aquells moments es va parlar d'un festival valent perquè has de pensar que Burgos era plena de militars. Vam sonar diferent i ho van remarcar. Aleshores interessava remarcar, des de la Península, tot el que venia de Barcelona, perquè es deia molt que era la porta

d'Europa. A Madrid tenien una mena d'auto-vergonya, de sentir-se que vivien a la mateixa ciutat del dictador. Per això van rebre el nostre so com un so més europeu. I fins l'any 78, sempre que anàvem a Madrid tenem un èxit increïble.

—¿Quina part de culpa hi tenen Els Comediants, en aquest canvi de so més europeu i més propi?

—Els Comediants i nosaltres ja treballàvem plegats abans de *Diumenge* i de *L'Oucomballa*. Per a ells, nosaltres érem la música de fons ideal per al tipus d'espectacle que feien. I aquest espectacle lligava molt bé amb la nos-

tra música. Va ser com un enamorament. Les actuacions no es quedaven tancades a l'escenari sinó que s'obrien cap enfora, amb focs artificials i capgrossos. Era més que teatre i era més que música. Parlàvem molt de l'espectacle total, de la festa contínua al carrer, de cercavila. Sí, s'acabava de morir en Franco i volíem demostrar que la gent estava contenta i sortia al carrer.

—I el fet de viure en comuna, ¿com us va ajudar a la formació del grup musical?

—El grup surt a partir de la comuna. És a dir, Dharma desfà la comuna. El fet que cinc d'aquells nois facin un grup que comenci a tenir un nom, i sentin la necessitat de deixar de viure a Girona, de baixar a Barcelona i d'estar a l'ou per donar-se a conèixer, fa que es vagi desmembrant la comuna a partir d'aquest grup. Vam deixar Girona i ens vam instal·lar a Canet amb Els Comediants. I així passàvem de ser-ne deu a ser-ne divuit o vint.

—I dins d'aquest enrenou, ¿us vau sentir, en algun moment, vinculats a la Nova Cançó? ¿En vau mamar algun postulat?

—Anàvem per un altre camí. Els nostres mestres eren els del Grup de Folk, no els Setze Jutges. Els Setze Jutges eren més gavatxos i nosaltres érem més hippies. Els Setze Jutges eren seriosos, anaven amb els cabells curts, duïen corbata i era gent que fumava amb pipa. El tipus de joves com nosaltres ho trobàvem avorrit i volíem ser-ne l'alternativa. Després sí que es va anar barrejant. Uns i tot la Maria del Mar va cantar amb

Mirasol.

—¿No teníeu ni la intenció de fer allò que se'n diu «fer país»?

—Als primers temps, puc dir-te tranquil·lament que no. Nosaltres presentàvem una alternativa festiva a l'encarcament dels Setze Jutges. Després sí que les reaccions externes ens van obligar a prendre posicions més radicals.

—¿I, d'aquí, en sortirà Ordinàries Aventures, oi?

—Era una renovació lògica i necessària. *L'Oucomballa*, *Tramuntana* i *Àngel de la Dansa* era una mica l'expressió del que fèiem al carrer, traspas-

DOMÈNEC UMBERT

música sempre és una resposta social. Però no només la música. A nivell de llibres i de cinema, també. Fou un canvi en els costums de la gent. Ara bé, potser sí que la música ho embolicava tot.

—¿Per això us vau decidir pel nom *Elèctrica Dharma*? ¿Per què embolicava el desfici d'Occident amb l'espiritualitat oriental? ¿És fruit de l'atzar o hi té res a veure el senyor Jack Kerouac?

—El nom és pensat. El senyor Jack Kerouac era un dels exponents del preludi de la cultura pop. Era un senyor americà que, juntament amb Pete Seeger i Joan Baez, van ser els primers que van començar a mirar cap a Orient. I un llibre que llegíem en aquella època i que ens agradava molt era un llibre seu, *Els vagabunds del Dharma*, que era una mica un diari de tota aquesta gent que vivia girada d'esquena a la cultura occidental.

—En aquest sentit, ¿es podria dir que la vostra música també es gira d'esquena a la cultura occidental?

—Si recuperar les arrels és girar l'esquena a la cultura ianqui, sí. Però més

DOMÈNEC UMBERT

«Hi ha una musicalitat mediterrània».

sat en disc. Però tota aquella alegria, l'època d'explosió de la festa al carrer, ja s'havia acabat, i en Franco ja feia quatre anys que era mort. Totes aquelles llibertats que semblava que havien de venir no arribaven, i de Madrid ja ens començaren a collar. Aquest canvi fou l'intent de fer roc en català. Intentar fer, simplement, cançons bones, però en català. Passar de ser un conjunt purament instrumental a ser un conjunt que fa cançons en català.

—Però va ser un disc molt mal acceptat. I, en canvi, ara, al cap de vuit anys, es fan esforços considerables perquè hi hagi un roc català.

—Bé, nosaltres ens imaginem que vam trencar d'una manera massa brusca amb l'estil anterior. Vam ser un salt en el buit. Fer un disc, simplement, de vuit cançons en català, va xocar molt, sobretot perquè qualsevol mena de canvi, a la gent, sempre els ve a repèl. Però el temps ens dona la raó, i ara aquest disc està molt buscat i s'ha revalorat més que abans.

—Tot i amb això, serà a partir d'aquest disc, amb L'Atlàntida i amb el Concert al Palau amb la Cobla Mediterrània, que se us reconeixerà obertament. Però el canvi hi és constant,

com indefugible la investigació musical. Passeu de la cercavila a la cobla amb una facilitat extrema.

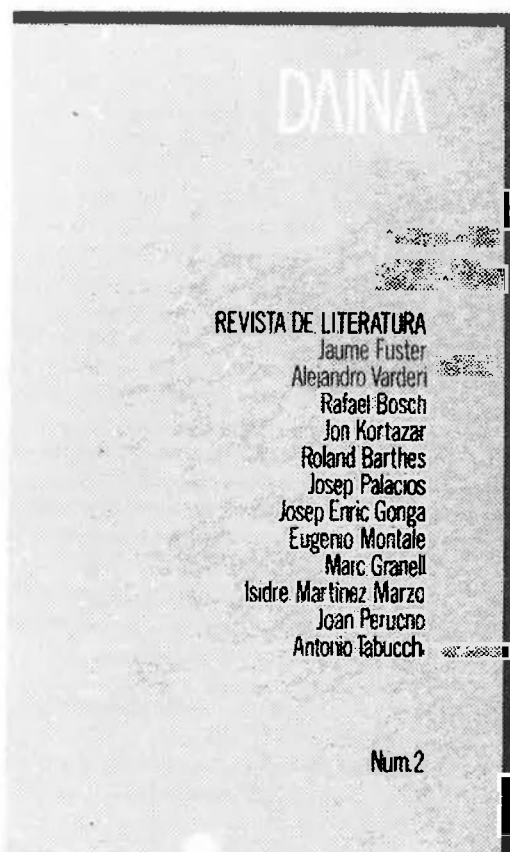
—Això de la cobla és una cosa que ja venia de L'Oucomballa. Amb Els Comediants, quan anàvem per les Festes Majors, sempre ens trobàvem amb la típica cobla que feia sardanes al matí, concert a la tarda i ball a la nit. Ens havíem acostumat a anar sentint tant les cobles que ens dèiem: «¡Això està molt bé, però hi falta trempera!». Ens agradava la sonoritat de la tenora i en Joan la imita amb el saxo, però la idea de treballar-hi va quedar penjada. Així, quan arriba l'any 83, vam dir: «Bé, aquell vell projecte que sempre dèiem, ¿per què no l'intentem fer? I si abans ens frenava veure que les cobles eren formades per gent gran, ara, amb la Mediterrània, on només hi havia jovent, ens hi vam atrevir. Volíem demostrar que aquest so també podia tenir trempera.

—Tanmateix, amb *Catalluna*, ¿voleu dir que no deixeu de fer un treball de recerca musical, íntim i d'un alt rigor artístic i passeu a fer una música més populatxera, que interressi un sector més ampli del públic, una música de masses?

—¿De masses? (responen sorpresos i somrients alhora) ¿De masses, *Catalluna*?

—De masses.

—Home, home, ¡que ens ho demostrin! Has de comptar que ja havíem fet set discos i, com tu has dit, havíem fet obres artístiques. I aquí, d'alguna manera, vam permetre'ns el luxe d'agafar cançons populars i posar-hi música. Ens va venir de gust fer una cosa que no havíem fet mai. Són evolucions dintre una trajectòria molt clara. No hi vèiem tanta diferència entre el disc de *La Cobla* i el *Catalluna*. A *La Cobla* agafem una sonoritat típica de Catalunya i a *Catalluna* agafem unes melodies plenes de màgia. Hi ha una evolució, no un trencament. I menys buscar una música. ¿Vendre'ns al públic? ¡Però si *Catalluna* és un treball arriscat! ¡Tan arriscat com *Ordinàries Aventures*! Per a nosaltres, que sempre hem anat contra corrent, vendre'ns al públic seria fer el que ens proposava Ariola: cantar en castellà. Vist així, el que estem fent nosaltres aquí, coses com *Catalluna*, no té futur. I si hem tingut topades amb cases discogràfiques, ha sigut precisament per això:

DAINA

núm. 2 - març 1987

Jaume Fuster **Escriure per a la imatge**
 Alejandro Varderi **Senyals per esbossar un àngel**
 Rafael Bosch **Dos llenguatges i dos autors del "Tirant"**
 Jon Kortazar **Poesia compromesa a Euskadi. Un acostament a la història i a la literatura**
 Roland Barthes **Història o literatura**
 Antonio Tabucchi **Equívocs sense importància**
 Josep Enric Gongora **Ventura**
 Eugenio Montale **Ossos de sípia (versió de Joan Navarro i Octavi Monsonís)**
 Marc Granell **Poemes**
 Isidre Martínez Marzo **Poemes**
 Joan M. Monjo **entrevista Joan Perucho**
Ressenyes Crítiques
 Dibuixos de Fernando Blas.

EDITORIAL TRES I QUATRE

VALÈNCIA

per fer roc en català sense perdre la musicalitat mediterrània.

—Però el que és cert és que, a partir d'ara, amb Força Dharma i No volem ser, arribareu a un públic força majoritari.

—Amb aquests dos discos ens retrobem amb un públic molt jove. Neix un públic nou. Però això és una cosa que et trobes de sobte. T'adones que als recitals hi ha gent més jove que comença a vibrar amb la teva música d'una manera que tu sempre havies estat buscant. I per primera vegada no són esnobs, com podria ser en aquella època de *L'Oucomballa*, en què nosaltres estàvem de moda. De colp i volta et trobes amb una joventut que passa de

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

modes i passa de tot, que vibra amb aquesta música i que supera aquell factor de la modernitat o no modernitat.

—¿I de què passa quan crida «no volem ser»?

—Aquest «no volem ser» per a cadascú representarà coses diferents, però més o menys tothom ho té molt clar que no volen ser. Per això ho canten.

—L'agost del 86, l'Esteve té l'accident mortal. A partir d'aquí s'han dit moltes bestieses. Hi ha hagut qui ha vist aquesta sotragada com el millor que us podia passar perquè canviéssiu d'actitud i deixéssiu de barrejar el nacionalisme amb la música.

—No hem entès mai quina relació hi havia entre la mort de l'Esteve i tot això...

—Em sembla que va ser un simple pretext.

—I molt inoportú, perquè encara no feia ni una setmana que l'Esteve era mort. Tota aquesta utilització ens ha agafat totalment baixos de defenses.

«Alguna cosa de nosaltres molesta».

Mira, amb l'Esteve portàvem trenta anys tocant, i tot això ens rellisca. Ens ha semblat com una comèdia. Però, ja hi estem acostumats. Hi ha un sector de crítica que sempre se'ns ha carregat sistemàticament: amb cobla o sense, si cantem si no cantem, si ho fem en directe o si gravem un disc. Nosaltres esperàvem que, en aquest cas, tinguessin la delicadesa de mantenir-se al marge.

I és just quan han sigut més desagradables, perquè en uns moments com aquests, el millor que pots fer és callar.

—O, com a mínim, reconèixer que, encara que no t'agradi *La Dharma*, l'Esteve Fortuny era un músic complet.

—Això que dius és perfecte, perquè interpretes molt bé la idea del nostre homenatge. La qüestió és que l'Esteve va morir massa jove per demostrar tota la capacitat musical que portava al damunt. I aleshores, quan se'ns va plantejar què fèiem, com que no temem gens clar el futur de Dharma, només se'ns va ocórrer de fer-li un homenatge. I el millor homenatge que se'ns va passar pel cap va ser demostrar tota la quantitat de música que ell tenia al darrere. Per això ens vam bolar en cos i ànim a treballar amb una orquestra, perquè es veiés de debò que allà hi havia música. Això no s'ha entès gaire. No era un concert de Dharma, com s'ha volgut fer veure en unes crítiques molt tendencioses, que ens acusaven de ser la Dharma de sempre amb els defectes de sempre. Nosaltres érem allà d'una manera testimonial. Només per demostrar que hi ha una musicalitat mediterrània i que l'Esteve havia treballat tota la vida per

aquesta música, per trobar una musicalitat pròpia. I això va lligat amb el fet del Palau, que va ser un homenatge popular. Hi va haver una absència absoluta de figures, de polítics i de músics consagrats. Allà es va demostrar que l'Esteve era, simplement, de la seva gent. Però també es va demostrar que hi ha alguna cosa de nosaltres que molesta.

—Potser la millor manera de prescindir de les crítiques energumèniques, ¿no fóra continuar treballant? ¿Podreu superar aquesta sotragada i tirar endavant?

—Ara no podem constestar. Hem estat treballant com animals per aquest homenatge. ¿El resultat? Hi ha hagut una cosa molt positiva que ha sigut la resposta del públic: ¡tres o quatre dies abans ja no hi havia entrades! Però hem de deixar passar un temps. No sabem què farem.

—I passat aquest temps, ¿veieu una Catalunya capaç de tornar a generar un ambient musical compromès, com el que hi havia els anys 70?

—Igual, no. Serà diferent. Més crispat, segurament. Però no hi haurà tanta eufòria perquè no es morirà cap dictador.

DOMÈNEC UMBERT

—¿I doncs? ¿On l'anireu a buscar, l'eufòria?

—S'ha de buscar en el treball i en el fet de seguir portant la contrària. Quan ens deien que la música mediterrània estava passada de moda i que feia pudor, és quan ens vam tornar més mediterranis que mai. Quan ens diuen que quan parlem ens enrotllem, doncs, nosaltres, ¡més rotllo! Volem dir que l'eufòria és no claudicar. □